

אדר תשס"ז

בס"ד

"לך רד"

פרשת "כי תשא" (ע"פ שיעורו של הרב אביחי קצין)

בסיני אנכי ה' אלהיך, אמר לו עברו עליו שנאמר ויאמרו אלה אלהיך, הוי נשיאים ורוח וגשם אין, בטל משה מיד את הפורענות, הוי בארץ אפים וגו'.

4. שמות רבה (וילנא) פרשה מב

לך רד, אמר לו רבון העולם אתמול אמרת לי (שם / שמות/ יט) ועלית אתה ואהרן עמך וכן ואל משה אמר עלה אל ה' וכאן אתה אומר לך רד,

אמר לו לא בשביל כבודך אתה עולה לכאן אלא בשביל כבוד בני, אמרתי לזקן שלהם (בראשית כח) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו, מהו בו אלא כך אמרתי לו כשיהיו בניך צדיקים הם מתרוממים בעולם ועולים וכן שלוחיהם מתעלים עמהם וכשהם יורדים הם ושלוחיהם בירידה לך רד למה כי שחת עמך אמר לו הוֹאִיל וְחַטָּאוּ אֶתְּךָ וְהָם בִּירִידָה.

5. שמות רבה (וילנא) פרשה מב

ו לך רד כי שחת עמך העם אין כתיב כאן אלא עמך, אמר משה רבון העולם מנין הם עמי, אמר לו הקב"ה עמך הם שעד שהיו במצרים אמרתי לך (שמות ז) והוצאתי את צבאותי את עמי אמרתי לך שלא לערב בהם ערב רב, אתה שהיית עניו וכשר אמרת לי לעולם מקבלים השבים ואני הייתי יודע מה הם עתידין לעשות אמרתי לך לאו, ועשיתי רצונך והם הם שעשו את העגל שהיו עובדים עבודת כוכבים והם עשו אותו וגרמו לעמי לחטא, ראה מה כתיב אלה אלהינו אין כתיב כאן אלא אלה אלהיך שהגרים שעלו עם משה הם עשאוהו ואמרו לישראל אלה אלהיך, לכך הקב"ה אמר למשה לך רד כי שחת עמך.

6. ר' אברהם בן הרמב"ם

"שיחת עמך" – ולא אמר "עמי", מפני שהיחס שלהם אליו ית' כדי שיהיו נקראים "עמו" הוא בסיבת עבודתם לו יתב' בלתי זולתם... וכאשר עבדו לזולתם הסיר מהם יתעלה את אותו השם כמו שנתבאר בלשון הושע (א, ט): "אתם לא עמי". ומאמרו יתעלה למשה "עמך" כלומר: האספסוף אשר הייתי מטפל בהם – רמז לפחיתות יחסם אליו.

זוהי דעתי אני בזה, ומה שאמרו אחרים נמצא במקומו.

7. משך חכמה – שמות פרק ל"ב פסוק י"ט

... ולפי זה גם זה מכלל הטעות, שאמרו שמשה העלן ממצרים (פסוק א') – ולא משה העלן רק היה השליח לדבר לפרעה, אבל הקב"ה בהשגחתו הפרטית העלן.

ולכך אמר הקב"ה: "לך רד כי שחת עמך" במה שיחת? שאמרו "אשר העלית מארץ מצרים". שגם אותך חשבו לאלוקי, וכאילו היית מעלה אותן ממצרים מכוח אלוקי בלתי השגחתו הפרטית.

ולכן בחוקת כי אמרו (במדבר כא, ה) למה העליתונו? – שניהם שוים, באו אז הנחשים ונשכום יעויין שם ברש"י.

8. במדבר פרק כא

(ה) וידבר העם באלהים ובמשה למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלקל:

(ו) וישלח ידוד בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל:

1. שמות פרק לב

(א) וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו:

(ב) ויאמר אלהם אהרן פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם בניכם ובנתיכם והביאו אלי:

(ג) ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם וביאו אל אהרן:

(ד) ויקח מידם ויצר אתו בחרט ויעשהו עגל מסכה ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים:

(ה) וירא אהרן ויבן מזבח לפניו ויקרא אהרן ויאמר חג לה' מחר:

(ו) וישכימו ממחרת ויעלו עלת ויגשו שלמים וישב העם לאכל ושתו ויקמו לצחק: פ

(ז) וידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים:

(ח) סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים:

(ט) ויאמר ה' אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא:

(י) ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול:

2. שמות רבה (וילנא) פרשה מב

א וידבר ה' אל משה לך רד, ר' תנחומא בר אבא פתח (משלי כה) נשיאים ורוח וגשם אין

זה היה דור המדבר כשהיו בסיני היו סי' רבוא של זקנים וכן של בחורים וכן של נערים וכן של נשים, כיון שבאו לסיני וקבלו עליהם מלכותו של הקב"ה וענו כולם קול אחד ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע הרי קול שהיה קול, כיון שבאו למדבר עברו על הכל ושחתו מעשיהם, כיון שראה הקב"ה כן אמר למשה לך רד כי שחת עמך ואין שחת אלא שחבלו מעשיהם.

3. שמות רבה (וילנא) פרשה מב

אותה שעה ראה משה למלאכי השרת שהם עומדים ומבקשים לצאת ולחבל כל ישראל אמר משה אם מניח אני את ישראל וארד אין להם תקומה לעולם, איני זו מכאן עד שאבקש עליהם רחמים, מיד התחיל מלמד עליהם סניגוריא, אמר להקב"ה יש לי זכות ללמד עליהם, אמר לו רבון העולם הזכר להם כשבקשת ליתן תורה לבני עשו ולא קבלוה וישראל קבלוה שנאמר ויענו כל העם יחדו וגו', אמר הקב"ה עברו על העשיה שנאמר סרו מהר מן הדרך וגו' (עשו להם עגל...) כשהלכתי בשליחותך למצרים ואמרתי להם שמך, מיד האמינו והשתחוו לשמך שנאמר (שמות ד) ויאמן העם מיד ויקדו וישתחוו, א"ל עברו על השתחווה שנאמר וישתחוו לו, אמר לו הזכר לבחוריהם ששלחתים והקריבו לפניך זבחים שנאמר (שם / שמות/ כד) וישלח את נערי בני ישראל, אמר לו עברו על הזביחה שנאמר ויזבחו לו, אמר לו הזכר להם מה שאמרת

9. רש"י במדבר פרק כא

(ה) באלהים ובמשה - השוו עבד לקונו: למה העליתנו - שניהם שוים:

וינשכו את העם - יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה. יבא נחש שכל המינין נטעמים לו טעם אחד ויפרע מכפויי טובה, שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים:

10. שמות רבה (וילנא) פרשה מב

ב התחיל הקב"ה ליתן למשה שבילים שביקש עליהם רחמים, מנין אמר ר' יוחנן למעלה כתוב לך רד ואחר כך הוא אומר ויאמר ה' אל משה ראיתי את העם הזה, ואין אמירה אלא לשון רך, כאדם שיש בלבו על חברו והוא מבקש להתפייס לו והוא אומר לו אמור לי מה עשיתי לך שכן עשית, כיון ששמע משה מן הקב"ה דברים רכים התחיל מבקש עליהם רחמים, שנאמר ויחל משה וגו',

11. שמות פרק לב

(יא) ויחל משה את פני ה' אלהיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה: (יב) למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך: (יג) זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך ותדבר אלהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעולם:

(יד) וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו: פ (טו) ויפן וירד משה מן ההר ושני לחת העדת בידו לחת כתבים משני עבריהם מזה ומזה הם כתבים:

(טז) והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת: (יז) וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה: (יח) ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שמע:

(יט) ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת ויחר אף משה וישלך מידו מידיו את הלחת וישבר אתם תחת ההר: (כ) ויקח את העגל אשר עשו וישרף באש ויטחן עד אשר דק ויזר על פני המים וישק את בני ישראל:

(כא) ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדלה: (כב) ויאמר אהרן אל יחר אף אדני אתה ידעת את העם כי ברע הוא: (כג) ויאמרו לי עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו: (כד) ואמר להם למי זהב התפרקו ויתנו לי ואשלכהו ויצא העגל הזה:

(כה) וירא משה את העם כי פרע הוא כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם: (כו) ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי: (כז) ויאמר להם כה אמר ה' אלהי ישראל שימו איש חרבו על ירכו עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרבו: (כח) ויעשו בני לוי כדבר משה ויפל מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש: (כט) ויאמר משה מלאו ידכם היום לה' כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה:

(ל) ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם אתם חטאתם חטאה גדלה ועתה אעלה אל ה' אולי אכפרה בעד חטאתכם: (לא) וישב משה אל ה' ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב: (לב) ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת:

(לג) ויאמר ה' אל משה מי אשר חטא לי אמחנו מספרי: (לד) ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם:

12. אבינו מלכנו

אבינו מלכנו חטאנו לפניך.

אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה

אבינו מלכנו עשה למענך אם לא למעננו.

אבינו מלכנו למען שמך הגדול הגבור והנורא שנקרא עלינו.

13. שמות רבה (וילנא) פרשה מג

אשר הוצאת מארץ מצרים מה ראה להזכיר כאן יציאת מצרים אלא אמר משה רבון העולם מהיכן הוצאת אותם ממצרים שהיו כולם עובדי טלאים, א"ר הונא בשם ר' יוחנן משל לחכם שפתח לבנו חנות של בשמים בשוק של זונות, המבוי עשה שלו והאומנות עשתה שלה והנער כבחור עשה שלו יצא לתרבות רעה, בא אביו ותפסו עם הזונות התחיל האב צועק ואומר הורגך אני, היה שם אוהבו אמר לו אתה איבדת את הנער ואתה צועק כנגדו, הנחת כל האומניות ולא למדתו אלא בשם והנחת כל המובאות ולא פתחת לו חנות אלא בשוק של זונות, כך אמר משה רבון העולם הנחת כל העולם ולא שעבדת בניך אלא במצרים שהיו עובדין טלאים ולמדו מהם בניך, ואף הם עשו העגל לפיכך אמר אשר הוצאת מארץ מצרים דע מהיכן הוצאת אותם.

14. רש"י שמות פרק לב פסוק יג

(יג) זכר לאברהם - אם עברו על עשרת הדברות, אברהם אביהם נתנסה בעשרה נסיונות ועדיין לא קבל שכרו, תנהו לו, ויצאו עשרה בעשרה:

לאברהם ליצחק ולישראל - אם לשרפה הם, זכור לאברהם שמסר עצמו לישרף עליך באור כשדים. אם להריגה, זכור ליצחק שפשט צוארו לעקידה. אם לגלות, זכור ליעקב שגלה לחרן,

ואם אינן נצולין בזכותן, מה אתה אומר לי (פסוק י) ואעשה אותך לגוי גדול, ואם כסא של שלוש רגלים אינו עומד לפניך בשעת כעסך, קל וחומר לכסא של רגל אחת:

אשר נשבעת להם בך - לא נשבעת להם בדבר שהוא כלה, לא בשמים ולא בארץ לא בהרים ולא בגבעות, אלא בך, שאתה קיים ושבעותך קיימת לעולם, שנאמר (בראשית כב טז) בי נשבעתי נאם ה', וליצחק נאמר (שם כו ג) והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך, וליעקב נאמר (שם לה יא) אני אל שדי נברכה ורבה, נשבע לו באל שדי:

15. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לו עמוד א

לכדתניא: בניים אתם להי' אלהיכם,

בזמן שאתם נוהגים מנהג בניים - אתם קרויים בניים, אין אתם נוהגים מנהג בניים - אין אתם קרויים בניים, דברי ר' יהודה;

רבי מאיר אומר: בין כך ובין כך אתם קרויים בניים, שנאמר: +ירמיה ד+ בניים סכלים המה, ואומר: +דברים לב+ בניים לא אמון בם, ואומר: +ישעיהו א+ זרע מרעים בניים משחיתים, ואומר: +הושע ב+ והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי.

16. רמב"ן שמות פרק לב

ולפי דעתי, כי משה אמר ועתה אם תשא חטאתם, ברחמך, ואם אין מחני נא תחתם מספר החיים ואסבול אני ענשם, כענין שאמר הכתוב (ישעיה נג ה) והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו מוסר שלומנו עליו ובחבורתו נרפא לנו, והקב"ה השיבו, החוטא אמחה מספרי, ולא אותך שלא חטאת:

17. ספורנו שמות פרק לב

(לב) א חטאתם ואם אין מחני מספרך - הן תרצה לשאת חטאתם והן שלא תרצה לשאת, מחה את הזכויות שלי מספרך ושים לחשבונם, כדי שיזכו לסליחה.

(לג) חטא לי אמחנו מספרי - מי הוא שחטא לי שאמחה מספרי את זכויותיו כדי שיזכה לסליחת עוון כנגדם, זה לא היה לעולם, כי הדין לפניו הוא היפך ה. כי אמנם ישא כל אחד עונש עונו, ויקבל שכר זכויותיו, שאין מצוה מכבה עבירה. כל שכן שלא אשים זכויותיך לחשבונם.

אבינו מלכנו עשה למען הרוגים על שם קדשיך.
אבינו מלכנו עשה למען טבוחים על ייחודיך.